

Juridische bescherming van dieren moet beter

De voor veel van onze lezers niet onbekende Groninger jurist mr. Dirk Boon, promoveerde onlangs tot doctor in de rechtgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Groningen op het proefschrift „Nederlands Dierenrecht”. In het proefschrift, waarvoor grote belangstelling bestaat, passeren een groot aantal aspecten van juridische dierenbescherming de revue. Daarnaast vindt een verkenning plaats naar dat, wat naar hedendaagse normen toelaatbaar wordt gevonden. De huidige Nederlandse rechten van het dier alsmede een door mr. Boon gewenste Kaderwet op het Welzijn van Dieren, komen in het proefschrift duidelijk tot uitdrukking. Het proefschrift is een gedegen aanzet tot een nieuwe wetgeving berustend op hedendaagse en maatschappelijk aanvaarde normen.

Aan een twintigtal organisaties op het gebied van de dierenbescherming stelde Boon de vraag wat onder dierenmishandeling zou moeten worden verstaan. De uitkomsten van zijn onderzoek ge-

Foto Ton Broekhuis

ven aan dat een definitie van dierenmishandeling gebaseerd moet zijn op de afweging tussen het geschonden „dier”-belang en het nut van zo'n handeling voor mensen. Een voorbeeld van een definitie zou volgens de schrijver kunnen luiden:

„Dierenmishandeling is het benadelen van het welzijn van het dier in **grotere** mate dan ter bereiking van een zinvol menselijk doel noodzakelijk is.”

Zelf is Boon niet zó tevreden met deze definitie. Hoe groot is het bruikbaarheidsgehalte ervan? Willen we (denkend aan de intensieve veehouderij) daarvoor financiële offers brengen? Zelf geeft Boon de oplossing ook niet, alleen ontstaat uit deze stelling, (voor het eerst?) een overzichtelijk beeld vanwaaruit het gemakkelijker is naar oplossingen te zoeken. Iets wat de verantwoordelijke politici nog de nodige hoofdbrekens zal kosten...

Dieren zonder rechten

In juridisch opzicht hebben dieren géén rechten. Zij worden beschouwd als rechtsobject; roerende goederen, die voorwerp zijn van eigendom etc. De strafwetgever stelde het mishandelen van dieren wel strafbaar, echter niet vanuit de erkenning dat dieren rechten of belangen zouden hebben. Wel uit een oogpunt van de bescherming van de menselijke waardigheid. Om tot dierenmishandeling te komen moet een menselijk belang worden geschonden om tot strafwaardigheid te komen, nl. de kwetsing van de zedelijke gevoelens van hen die kennis nemen van de daad (van dierenmishandeling).

Na dit te hebben vastgesteld vraagt Boon zich af of het dier niet als **rechtssubject** kan worden gezien. Dus als iets wat ook rechten of belangen heeft. De conclusie is duidelijk. Dieren hebben er recht

op **beperkt rechtssubject** te zijn waarbij particuliere organisaties in staat moeten worden gesteld als vertegenwoordiger van het dier op te treden. De traditionele (criminele) dierenmishandeling blijft bestaan, in andere gevallen, die we gesanctioneerde dierenmishandeling zouden kunnen noemen, wordt het gemaakt tot onrechtmatig gedrag.

„Als dieren belangen hebben, moeten ze over juridische rechten beschikken om ze af te dwingen”, aldus Dirk Boon. Vandaar dat organisaties die actief zijn op dierenbeschermingsgebied, moeten worden ingeschakeld om ze wettelijk te vertegenwoordigen. En, om in concrete gevallen te getuigen van het onrecht dat het dier werd aangedaan.

Behalve als strafrechtelijke vertegenwoordiger in als crimineel te beschouwen zaken, zouden dierenbeschermingsorganisaties de gelegenheid moeten krijgen rechtstreeks voor de belangen van het dier op te komen. Dit betekent een immense versterking van de positie van dierenbeschermers. Alleen de dreiging al hiervan kan grote praktische betekenis hebben. Dierenbeschermingsorganisaties zullen als serieuze partners beschouwd gaan worden, die als praten geen succes oplevert, een civiele procedure kunnen aanspannen.

Natuurlijk blijven onderhandelingen een eerste vereiste en dient men een civiele procedure als uiterste middel te beschouwen. Komt het toch zover dan betekent het, dat de burgerrechter alle relevante aspecten in zijn oordeel kan betrekken in tegenstelling tot de strafrechter die slechts na heeft te gaan of de bestanddelen van het strafbare feit bewezen zijn.

Geldend recht

In deel 2 van zijn proefschrift gaat Boon in op de nu geldende strafbepalingen op het gebied van dierenmishandeling nl. de artikelen 254 en 455 van het Wetboek van Strafrecht.

Een belangrijke vraag die hij zich stelt is hoe die bepalingen in de

dagelijkse rechtspraktijk functioneren. Beantwoordt die praktijk aan het doel dat de wetgever zich heeft gesteld?

Volgens Boon (en wij moeten hem daarin bijvallen) luidt het antwoord ontkennend. De vroegere opvatting dat genoemde artikelen uit het Wetboek van Strafrecht een ruime toepassing zouden krijgen is niet gehonoreerd. Dat blijkt onder andere uit het geringe aantal veroordelingen terzake overtreding van artikel 254 Sr. Slechts in zo'n 40 gevallen per jaar, komt het zover. De conclusie ligt voor de hand dat slechts incidentele en „uitgesproken” gevallen van dierenmishandeling tot bestraffing leiden. Overigens blijkt dat beide artikelen uit het Wetboek van Strafrecht geen enkele invloed hebben gehad op oude en nieuw opdoemende structurele problemen zoals proefdiergebruik, het fokken van rasdieren, de sterke intensivering in de veehouderij, het huisdierenoverschot en het houden van daarvoor ongeschikte dieren als huis/gezelschapsdier.

Gezien de toename van de aantallen dieren steekt het constant aantal kleine strafzaken daartegen maar schril af, meent de promovendus.

Door de artikelen 254 en 455 wordt slechts **een fractie** van de probleemsituatie tussen mens en dier beheerst.

In het door Boon voorgestelde systeem om dieren **beperkt rechtssubject** te laten zijn met **belangenbehartiging** vervullen de artikelen 254 en 455 Sr. een **restfunctie** voor duidelijke gevallen van (crimineel) wreed of onachtzaam omgaan met dieren. Wel verbindt hij aan deze conclusie de voorwaarde dat de artikelen anders dienen te worden geredigeerd.

Ook aan andere wettelijke bepalingen of ontwerpen van wet wordt in het proefschrift aandacht besteed. Met name aan het door staatssecretaris Ploeg weer in de belangstelling gebrachte

Mr. Dirk Boon

Foto Elmer Spaargaren

ontwerp „Gezondheidswet voor Dieren”, waartegen, ook politiek gezien, nogal wat bezwaren bestaan.

Landbouwhuisdieren

Om praktisch te kunnen werken zou Boon eigenlijk liever een andere indeling van het dierenrijk willen dan de huidige biologische. Hij vindt het zinvoller om in plaats daarvan het **menselijk „gebruik”** van dieren als uitgangspunt te nemen en de indeling daarop te baseren. Zo zijn er dan bijvoorbeeld: schadelijke dieren, dieren in de natuur, proefdieren, plezierdieren en landbouwhuisdieren.

In de laatste categorie worden jaarlijks in Nederland 400 miljoen dieren geproduceerd, doch aan de wijze waarop de dieren worden gehouden en verzorgd zijn geen wettelijke beperkingen gesteld. De ontwikkelingen in de intensieve veehouderij hebben zich, **ten koste van het dier**, in alle vrijheid kunnen voltrekken.

De algemene strafbepalingen geven géén soelaas bij de opdoemende problemen in de intensieve veehouderij. Te denken valt o.a.

Mestkalf met ingegroeid halstouw

aan de twee strafprocessen over legbatterijen waarin kippen zeer krap gehuisvest waren. De verdachten werden vrijgesproken omdat het toebrengen van pijn of letsel, het benadelen van de gezondheid of eventuele kwelling, niet bewezen werden geacht. We schreven er al eerder over.

Ondanks zijn bezwaren wil Dirk Boon geen hekzenjacht op een enkele boer of veehouder. „Intensieve veehouderij is een probleem dat ons allemaal aangaat en waar-

aan we allen in zekere zin even schuldig zijn”.

Iedereen die zich afzet tegen kippen in legbatterijen dient zich te realiseren dat het heel wat geld gaat kosten om dat systeem te verlaten. De kostenverhoging die alle Nederlanders zouden moeten opbrengen om het Nederlandse ei, ook voor het buitenland, financieel aantrekkelijk te houden, zou ruwweg 5 cent per in Nederland geconsumeerd ei dienen te bedragen... En dat zullen we er, met zijn allen voor over moeten hebben.

Kip uit legbatterij

Foto Ton Broekhuis

Andere categorieën

Over plezierdieren, proefdieren, dieren in de natuur en schadelijke dieren wordt in het proefschrift eveneens het nodige geschreven. Ook hier vindt Boon het noodzakelijk aan te geven welke onderwerpen dringend een regeling behoeven.

Enkele voorbeelden daarvan:

- Van naar hun aard ongeschikte dieren moet niet alleen worden voorkomen dat ze als huisdier worden gehouden, het moet **verboden worden** dat particulieren dieren van deze soorten in het bezit hebben.
- De dagelijkse praktijk van het dierexperiment gaat veel verder dan wat respondenten (op de enquête) toelaatbaar achten. Meer invloed vanuit de maatschappij op het dierexperiment lijkt een vereiste. Belanghebbende organisaties moet de mogelijkheid worden geboden om derden, die op een omstreden wijze dieren behandelen, rechtstreeks aan te spreken. Handelingen die niet vallen onder de Wet op de dierproeven zoals daarin gedefinieerd, dienen afzonderlijk in die wet strafbaar te worden gesteld.
- Sommige van de schadelijke wildsoorten zoals die thans nog in artikel 8 van de Jachtwet zijn opgenomen, zijn in de Europese Conventie als beschermde soorten aangewezen. Hoewel de jacht op deze dieren krachtens de Jachtwet niet toegelaten is, lijkt het zinvol deze soorten op te nemen in de lijst van beschermde inheemse diersoorten van de Natuurbeschermingswet.
- Kwalijk vanuit dierenbeschermingsoogpunt is de wens van de jagers om te mogen jagen op dieren van soorten waarvan de schadelijkheid alleen bestaat uit concurrentie ten opzichte van de jager. Het is niet in het belang van het dier, dieren (ten behoeve van de jacht) op te fokken en uit te zetten.

Een reglement waarin de voorschriften voor goede behandeling van te vangen en gevangen vis is opgenomen, wordt gemist. Van

enige stimulans om voor het sportvissen vistuigen te ontwikkelen die slechts een minimale beschadiging aan de dieren toebrengen, is geen sprake.

Naar één kaderwet

Mogelijkheden voor nieuwe wetgeving zijn er te over. Een overkoepelende Kaderwet waarin het hele dierenbeschermingsrecht in hoofdlijnen is vervat, wordt door Boon nog altijd voorgestaan.

Die Kaderwet moet in zijn ogen als grondslag dienen voor het te voeren beleid. Door zo'n Kaderwet is een planmatige gefaseerde beleidsuitvoering mogelijk. Een beleid dat permanent bewaakt dient te worden door een in te stellen Raad voor het Dierenwelzijn, waarbij steeds de vraag moet worden gesteld: „Wegen de belangen van de mens op tegen die van het dier?” Vanuit dat punt kan het dierenrecht zich dan ontwikkelen, om zo te komen tot waarom het allemaal is begonnen: „Tot het recht dat het individuele dier be-

scherming biedt tegen het optreden van de mens”.

Ten slotte

Met de samenvatting en bijlagen omvat het proefschrift in totaal 351 pagina's. Het is in boekvorm uitgegeven door Gouda Quint b.v. te Arnhem onder de titel „Nederlands dierenrecht”. Iedereen die belangstelling heeft voor dierenbescherming en de ontwikkelingen daarin wil volgen, vindt in dit kwalitatief hoogstaand werk antwoord op veel vragen. Het brengt duidelijkheid in de huidige stand van zaken en trekt een lijn naar onafwendbare, toekomstige ontwikkelingen op het gebied van dierenrecht. Het werk dwingt, door zijn opzet, de volledigheid en door de duidelijke, vaak „op het haalbare gerichte” visie respect af. Natuurlijk zijn er voor- en tegenstanders van voorgestelde oplossingen, maar in alle redelijkheid: **dit proefschrift is een basis welke de mogelijkheid biedt daadwerkelijk recht te creëren**

om dieren bescherming te bieden.

Behalve het proefschrift ontwikkelde Boon een educatief project onder de naam „Dossier Dier”, dat bestaat uit een film en een begeleidend boekje, alsmede twee brochures: over intensieve veehouderij en het dier, en over de overheid en de intensieve veehouderij. Boon schreef de brochures, die in een documentatiemap zijn uitgebracht, in opdracht van de Arendina Kroesestichting. De map is verspreid met het doel discussies te laten loskomen om zo eens een verantwoord dierenbeschermend beleid te bereiken.

De documentatiemap gaat in op datgene wat in het proefschrift over dierenwelzijn in de intensieve veehouderij, is geschreven. Samen met het proefschrift en het educatief project „Dossier Dier”, bieden de brochures een kans aan allen die in de dierenbescherming belang stellen zich uitputtend in de problematiek te verdiepen.

N.C. WATERSCHOOT

Bio-industrie

Foto Ton Broekhuis

